

Adventsbrief Mgr. W.J. Eijk, Aartsbisschop van Utrecht 30 november 2008

God komt

In deze Adventsbrief wil ik met u stilstaan bij de Evangelies die in dit kerkelijk jaar op de vier zondagen van de Advent worden gelezen. Deze zondagsevangelies helpen ons om hoopvol naar de toekomst te kijken vanuit het geloof dat die uiteindelijk in Gods hand ligt. De toekomst wordt immers vervuld wanneer Jezus definitief terugkomt aan het einde van de tijd. Overigens mogen we leven in het vertrouwen dat Hij ons ook in de tussentijd nabij blijft. Tegelijkertijd laten deze Evangelies ons zien hoe we ons op de komst van Jezus kunnen voorbereiden en wat onze opdracht is in deze tussentijd, van ons als parochie, als aartsbisdom en als individuele gelovige: dat is in essentie een missionaire opdracht. Als “medewerkers van God” mogen wij ons door God laten inschakelen om bij te dragen aan het heil van deze wereld.

a. “Weest waakzaam” (Mc. 13,33-37)

In de bijbel wordt het leven soms gezien als een slaaptoestand, waaruit we door de dood worden gewekt. Mensen kunnen zich in hun leven in slaap laten wiegen door allerlei schijnzekerheden. Jezus waarschuwt ons om niet op die manier in te slapen, maar wakker en waakzaam te zijn, altijd klaar te staan om Hem voor altijd te ontmoeten op het eind van de tijd, wanneer dat ook mag aanbreken. Er is meer dan het hier en nu. Ons geloof is gericht op de toekomst die we van God verwachten. Vol hoop en vertrouwen mogen we toeleven naar de grote ontmoeting met God. God komt. Dat is zeker.

Maar waarom zouden we moeten wachten op iets of iemand die van elders komt? Ik bepaal toch zelf wat in mijn leven van belang is? “Je bent wat je kiest” zegt een bekende reclameslogan. Het is waar: onze identiteit ontlene we voor een deel aan de keuzes die we in het leven maken en aan ons werk en onze inspanningen. Toch kunnen we veel belangrijke zaken in het leven niet organiseren. De familie waarin je geboren wordt, het land en de cultuur waarin je opgroeit, zijn je gegeven. Een goede vriend of vriendin vind je niet, omdat je dat zelf wilt. Die ander komt naar je toe en dan komt het moment waarop je zegt: “Ja, ik ben blij, dat ik jou heb leren kennen.” Op een komen berust ook ons heil. God komt in zijn vrijheid naar ons mensen toe. God is de God die komt. Hij is niet een God die alleen maar ver weg in een ongenaakbare hemel woont. Hij is geen God die niet geïnteresseerd is in ons en in onze menselijke geschiedenis. Nee, Hij zoekt ons op om ons zijn liefde te laten ervaren.

In de 18de eeuw was men onder de indruk van de pas ontdekte natuurwetten en groeide de bewondering voor technisch vernuft. In die tijd werd God vergeleken met

een klokkenmaker. De klokkenmaker was lange tijd aan het werk om een prachtige klok te maken die goed liep. Maar als de klok eenmaal klaar was, kon de klokkenmaker zich terugtrekken. God zag men als zo'n klokkenmaker. Hij had het raderwerk van het heelal gebouwd en alles in beweging gezet en daarna had Hij zich teruggetrokken. De wereld had Hem niet meer nodig. Veel mensen in onze tijd zijn als het ware de late erfgenamen van dit Godsbeeld. Ze denken: "Er zal wel iets zijn, waardoor deze wereld ontstaan is, maar dat goddelijke bemoeit zich niet met ons."

De bijbel laat ons echter een heel andere God zien: God wil ons ontmoeten en bij ons wonen. Daarom gaat God op weg met Abraham en met het volk Israël. Daarom zond Hij de profeten en uiteindelijk Jezus zijn Zoon: om ons te brengen tot een levensgemeenschap met Hem en ons te bevrijden van het kwaad en de dood. Daarom is God mens geworden in Jezus en heeft Jezus leerlingen rondom zich verzameld als een begin van de wereldwijde gemeenschap van de Kerk, waarin mensen uit alle volken en alle rassen en alle naties en talen verenigd zijn in Hem. Op het einde van de tijden zal God komen om de mensen in een nog intensere liefdesgemeenschap met Hem op te nemen. Ja, we mogen hopen op het Rijk Gods, het hemelse Jeruzalem, het leven in God. Als dochters en zonen van God zullen we eens in Christus leven in de heerlijkheid van de Vader in de volle gave van de heilige Geest.

God is niet alleen in het verleden gekomen in de tijd van Abraham, Izak en Jakob en in de geschiedenis van het volk Israël en in de komst van Christus als kind in Bethlehem. En Hij komt niet alleen op het einde van de tijd. Op verborgen wijze komt de Heer ook vandaag in de harten van mensen en van daaruit in heel hun leven: door zijn woord, door de viering van de sacramenten en door de werking van zijn Geest. Hij wil nu bij ons komen en met ons leven. Dit voortdurende komen van God geeft het leven van een christen zijn toekomstgerichtheid en zijn hoop en het maakt ons leven tot een groeiproces waarin we, als we open blijven staan voor God, steeds dieper met Hem verbonden raken.

Je hoeft geen christen te zijn om te hopen. "Hoop doet leven," zegt een bekend spreekwoord. Je kunt als mens niet verder in het leven als je niet het vertrouwen hebt dat je iets goeds kunt verwachten of tenminste een paar lichtpuntjes die je de energie geven om verder te gaan. "Iedere serieuze en oprechte handeling van de mens is hoop in uitvoering." (Benedictus XVI, encycliek *Spe Salvi* 2007, n° 35) Daarom geldt: waar mensen zijn, is er hoop. Maar dat is één kant van ons menselijk bestaan; er zijn in ons leven ook de ervaringen van teleurstelling. En beide kenmerken onze menselijke existentie. Soms overheerst de hoop in iemands leven en soms de teleurstelling en de pijn.

Wat de christelijke hoop zo bijzonder maakt, is dat ze niet gebaseerd is op gunstige omstandigheden en positieve prognoses, maar op God. De verwachting van het komen van God is uitermate hoopvol. Christenen weten "dat hun leven niet uitloopt op de leegte. Pas wanneer toekomst als positieve realiteit zeker is, wordt ook het heden leefbaar." (*Spe Salvi* 2) "Als we niet kunnen hopen op meer dan op datgene wat op ieder moment bereikbaar is en op datgene wat de heersende politieke en economische machten ons aan hoop bieden, zal ons leven spoedig zonder hoop zijn. Het is belangrijk om te weten: ik mag altijd nog hopen, ook als ik voor mijn leven of voor de historische periode waarin ik leef, ogenschijnlijk niets meer te verwachten heb." (*Spe Salvi* 35)

Het is goed als we onszelf eens onderzoeken en ons afvragen welke plaats de hoop heeft in ons leven. Dobberen we mee op de stroom van de tijd en zien we maar wat er komt, of richten we ons ergens op in ons leven? Leven we vanuit een roeping? Of herkennen we in ons leven vooral de symptomen van een gebrek aan hoop, zoals onrust en voortdurend op zoek zijn naar iets nieuws? Waar zien we in ons leven iets van de christelijke hoop? Waren er grote problemen, waarin we niet de moed hebben verloren? Mochten we in moeilijke omstandigheden ervaren dat God voor ons zorgt?

Jezus vraagt ons om waakzaam te zijn. De christelijke hoop is geen passieve houding, maar een bewuste en actieve gerichtheid op het komen van God. Als in een klooster de klok luidt, leg je je werkzaamheden neer en maak je je klaar om naar de kerk te gaan en te bidden. Zo moeten ook wij ons op God richten: niet pas wanneer het ons uitkomt, maar met een voortdurende bereidheid om onze werkzaamheden aan de kant te schuiven en voor God klaar te staan. Hoop in christelijke zin is "actieve hoop waarin wij er voor strijden dat de dingen niet naar 'het verkeerde einde' leiden. Het is ook actieve hoop in de zin dat wij de wereld open houden voor God." (*Spe Salvi* 34)

Hoe kunnen we waakzaam zijn? Hoe kunnen wij ons oefenen in de hoop?

Door te bidden oefenen we ons in de hoop. Want in het gebed richt je je op het Rijk van God dat komt en op de Heer die altijd komende is. De heilige Augustinus heeft er op gewezen dat bidden met verlangen te maken heeft. "De Psalmist zegt: 'Voor U is al mijn verlangen.' Het is niet voor de mensen die het hart niet kunnen zien, maar voor de Heer is al mijn verlangen." "Juist uw verlangen is uw gebed en als gij onophoudelijk verlangt, dan bidt gij ook onophoudelijk. Niet voor niets zegt de apostel: 'Bidt zonder ophouden'." (Commentaar op Ps.37,14) Welk werk we ook doen, als onze liefde en ons verlangen uitgaan naar God en naar het leven met Hem in de eeuwige vreugde, dan bidden we zonder ophouden.

Door regelmatig te lezen in de heilige Schrift en regelmatig tijd te nemen voor gebed, voeden we ons verlangen. "Dit is ons hele leven als christenen: ons oefenen in verlangen." (Augustinus, *Commentaar op de eerste brief van Johannes* 4,6-7) Wanneer ons verlangen groeit, groeit ook onze opnamecapaciteit voor God. Ons hart wordt verruimd zodat we God beter kunnen ontvangen. (vgl. *Spe Salvi* 33)

Door onze inzet voor anderen, door de taken die wij proberen te verwezenlijken en door onze inzet voor de voortgang van ons eigen leven dragen we er aan bij dat de wereld menselijker wordt en deuren naar de toekomst geopend worden. (vgl. *Spe Salvi* 35) De hoop die wij als gelovigen in ons dragen, mogen wij delen met anderen, door hen liefde te laten ervaren, door hun nabij te zijn in het lijden, door onze medemens te laten merken dat hun leven kostbaar is. De hoop die God ons geeft, is een groot geschenk aan onze wereld.

Vooral in het lijden moeten we waakzaam zijn. Lijden en verdrukking vragen om uithoudingsvermogen. In zware beproevingen, in een wereld die God weerspreekt, kun je alleen stand houden als je de hoop bewaart. Daarbij mag het troostrijke woord van de apostel Paulus ons sterken: "Ik ben er van overtuigd dat het lijden van deze tijd niet opweegt tegen de heerlijkheid waarvan ons de openbaring te wachten staat." (Rom.8,18) Bij herhaling getuigt Paulus hiervan: "Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking wellicht of nood, of vervolging, of honger, of naaktheid, of

levensgevaar, of het zwaard?” De apostel wist waarover hij het had; hij heeft veel geleden om het evangelie. “Maar over dit alles zegevieren wij glansrijk, dankzij Hem die ons heeft liefgehad.” (Rom.8, 35.37) Vanuit deze bijbelse spiritualiteit schrijft paus Benedictus XVI: “Niet het vermijden van het lijden, niet de vlucht voor het lijden, heelt de mens, maar het vermogen het lijden te aanvaarden, daardoor te rijpen, er zin in te vinden door de vereniging met Christus, die met eindeloze liefde heeft geleden.” (*Spe Salvi* 37) Die liefde van Christus geeft ons hoop. Die hoop geeft de kracht om ook in extreme en bedreigende situaties “de waarheid te verkiezen boven welbevinden, carrière en bezit.” (*Spe Salvi* 39) De heilige Theresia van Avila vatte dat samen in de woorden: “*Nada te turbe, nada te espante; quien a Dios tiene, nada te falta, solo Dios basta* – Laat niets je onrustig maken, laat niets je angstig maken; wie aan God vasthoudt zal niets ontbreken, God alleen volstaat.”

Eens zullen wij sterven. De dood blijft een vijand. Toch behoeven we de gedachte aan onze eigen dood niet te verdringen. Wij mogen hopen op de grote ontmoeting met God. Als we aan die ontmoeting denken, beseffen we dat er in ons leven een mengeling is van goed en kwaad, een mengeling van middelmatigheid en verlangen naar het goede. De gedachte aan Gods gericht kan ons benauwen. Maar we mogen ook dan ons vasthouden aan Christus, die onze hoop is. Wij zijn gedoopt in zijn dood en met hem tot nieuw leven opgestaan.

“Dan zullen we tegen de goede God zeggen: ‘mijn God, ik zie U; ik houd U vast, U zult me nooit meer ontsnappen, nooit!’” (H. Johannes Maria Vianney, pastoor van Ars)

Gods gericht mag voor ons een bron van hoop zijn: staande tegenover God zal niet alleen de uiteindelijke beslissing vallen over mijn leven; maar God zal ook gerechtigheid brengen voor heel onze wereld. In de moderne tijd werd de gerechtigheid door velen niet langer van God verwacht, maar van grote politieke systemen zoals het communisme. De vooruitgangsgedachte werd een seculiere bron van hoop. Maar “een wereld die zichzelf gerechtigheid moet verschaffen, is een wereld zonder hoop. Niets en niemand geeft antwoord op het lijden van de eeuwen. Niets en niemand staat ervoor in dat het cynisme van de macht, onder welke ideologische dekmantel dan ook, de wereld niet verder zal beheersen.” (*Spe Salvi* 42) Wij geloven dat het onrecht niet het laatste woord zal hebben: God kan gerechtigheid schenken en Hij zal het doen. Gods komen is creatief; Hij schept vrede.

Als God voorgoed in deze wereld komt, dan zullen de volkeren samenstromen in Sion, bij de tempel van de Heer, omdat ze ernaar verlangen dat God hen zijn wegen zal wijzen en zij zijn paden zullen bewandelen. Zo beschrijft de profeet Jesaja Gods uiteindelijke komen in deze wereld. God zal dan rechtspreken tussen de volken; ook over machtige naties zal Hij een oordeel vellen. En de mensen zullen hun zwaarden omsmeden tot ploegijzers en hun speren tot sikkels. “Geen volk zal nog het zwaard trekken tegen een ander en niemand zal nog leren oorlog voeren.” (Jes.2,2-4) Wat kun je daarnaar verlangen, dat God voorgoed komt en door zijn oordeel alles zal rechtzetten.

“Jeruzalem, mijn vaderstad,
mijn moederhuis, wanneer
zal ik u zien zoals ge zijt
de bruid van onze Heer?” (Willem Barnard)

b. “Bereidt de weg van de Heer, maakt Zijn paden recht” (Mc. 1,1-8)

In het Evangelie van de tweede Zondag van de Advent maken we kennis met een man die van God een bijzondere missionaire opdracht heeft ontvangen: Johannes de Doper, de nieuwe Elia, de laatste profeet van het Oude Testament en directe voorloper van Jezus. Hij moet de weg banen voor de Heer, zodat Hij bij de mensen kan komen. In de wijze waarop hij zijn missionaire opdracht vervult, is hij voor ons een bron van inspiratie.

Johannes treedt op in de woestijn. De woestijn is de plaats waar we geconfronteerd worden met de beproevingen van het leven. Het is ook een plaats van uiterste eenvoud en eenzaamheid, waar we onze menselijke kleinheid ervaren en God kunnen vinden. Johannes ontliet die hardheid en armoe van de woestijn niet. Hij zocht die zelfs op. Tot op heden zijn er kluizenaars en monniken die de woestijn in trekken. Het is goed om je maskers te laten vallen en naakt voor God te staan. Juist dan kun je ontdekken hoe veel je van God verwachten mag. Je mag de nieuwe vrijheid van het geloof ervaren.

In de westerse samenleving mijden we meestal deze uiterste soberheid. We proberen door in het werk te duiken, door carrière te maken en door overmatige vrijetijdsbesteding en het rusteloos najagen van genoegens onze ogen zoveel mogelijk te sluiten voor de beproevingen en de armoe van het leven. We sussen ons zo als het ware in slaap, hoe actief we verder ook mogen zijn, doordat we ons geestesoog willen sluiten voor de woestijnachtige ervaringen die het leven van iedereen tekenen. Af en toe worden we wreed uit deze slaap gewekt, bijvoorbeeld door de recente crisis op de financiële markten. Onze beleggingen boden minder houvast dat we dachten en hoopten. Bovendien weten we dat deze crisis zijn oorzaak vindt in de hebzucht van mensen die omwille van de winst hun medemensen met hypotheek opzadelden van wie zij wisten dat die ze onmogelijk konden afbetalen. Gebrek aan liefde, mededogen en solidariteit maken ons leven tot een woestijn.

De inwoners van de landstreek Judea en de inwoners van Jeruzalem trekken de woestijn in om Johannes te horen. En al die mensen roept hij op om de weg te effenen voor de Heer. Die weg wordt niet in de woestijn aangelegd, maar in de levens van mensen. Johannes weet dat ze God niet zomaar toelaten in hun bestaan, maar zich afsluiten en gevangen zijn in hun gerichtheid op zichzelf. Hoogmoed, hebzucht en schaamteloosheid, gebrek aan medelijden en geweld versperren de weg. Als een profeet wijst Johannes deze zonden aan en roept hij op tot bekering. Want mensen kunnen nu eenmaal niet zonder heroriëntatie of omkeer. Altijd weer moeten we ons bekeren van egocentrisme tot aandacht voor anderen, van zelfzucht tot dienstbaarheid en gerichtheid op God. Johannes de Doper ziet onder ogen dat het ons vaak ontbreekt aan rechtvaardigheid en liefde en beseft dat mensen al te gemakkelijk hun geweten sussen. Daarom herinnert Johannes zijn hoorders aan de armen en de zwakkeren in de samenleving.

Johannes “verkondigde een doop van bekering tot vergeving van zonden.” (Mc.1,4) En velen “lieten zich door hem dopen in de rivier de Jordaan, en beleden hun zonden.” (Mc.1,5) De belijdenis van zonden en de doop waren tekens van de innerlijke omkeer en van de vergeving. Het doopsel is iets eenmaligs, maar innerlijke omkeer blijft

nodig. We moeten ons daarom bij herhaling afvragen waar in ons leven de zelfzucht een rol speelt en waar we dus in het bijzonder Gods genade nodig hebben.

Johannes heeft een grote taak: hij is de bode die voor de Heer uitgaat; hij mag de weg banen voor Christus. De mensen stromen toe uit heel Judea en uit Jeruzalem. Ook soldaten, tollenaars en prostituees. Zij kennen de Heilige Schrift van de Joden – het Oude Testament – amper, maar ook zij worden door Johannes zonder onderscheid geattendeerd op de komst van Jezus: “Na mij komt die sterker is dan ik ...” (Mc. 1,7).

Ondanks de bijzondere opdracht die hem toevertrouwd is, blijft hij uitermate nederig. Hij had zich gemakkelijk kunnen uitgeven voor de Messias, omdat de mensen dat toch al dachten, maar hij zegt: “Na mij komt die sterker is dan ik, en ik ben niet waardig mij te bukken en de riem van mijn sandalen los te maken.” (Mc.1,7) Het hoort bij de oosterse hoffelijkheid om de voeten van je gasten schoon laten maken als ze van stoffige wegen komen. Maar Johannes acht zich “te min” om dit te doen bij degene die na hem komt. Terwijl sommigen diep onder de indruk van hem zijn, maakt Johannes zo duidelijk wat de werkelijke verhoudingen zijn.

Johannes de Doper is geen sombere man. In het Johannesevangelie lezen we zelfs dat hij zegt dat hij volkomen blij is. (Joh. 3,29) Instrument in de hand van God zijn is z'n lust en z'n leven. Dat zijn leven niet om hemzelf draait, drukt hem niet terneer, neen, hij noemt zich ‘de vriend van de Bruidgom.’ De vriend van de Bruidgom kijkt uit naar de bruiloft en is blij als de Bruidgom er aan komt en hij kan zeggen: “Daar is de Bruidgom!” Als ons leven helemaal draait om God, zijn ook wij, net als Johannes, gelukkige mensen. Dat is christelijke nederigheid: niet een gebrek aan zelfbewustzijn, maar je centrum buiten jezelf vinden in de Heer.

Jezus zal de mensen nog dichter bij dat centrum van hun bestaan brengen en een nauwere relatie met God schenken dan Johannes kon geven: “Ik heb u gedoopt met water, maar Hij zal u dopen met de Heilige Geest.” (Mc. 1,8) Nog altijd mogen wij deze Heilige Geest ontvangen door het doopsel en het vormsel. Het is dezelfde Heilige Geest, die Jezus heeft vervuld bij het volbrengen van Zijn missie. Deze Heilige Geest wil ons omsmeden tot mensen die vervuld zijn van Gods liefde en, net als Johannes, voor God de weg bereiden en Zijn paden recht maken. De Geest wil ons maken tot een missionair aartsbisdom, missionaire parochies en missionaire gelovigen.

Johannes de Doper laat zien wat voor het vervullen van een missionaire opdracht wezenlijk is. De middelen die hem ter beschikking staan zijn heel eenvoudig: net als de grote profeet Elia gaat hij gekleed in een kameelharen mantel met een leren gordel en hij eet sprinkhanen en wilde honing. Dit is geen dieet waar je vet van wordt en geen kleding waarvan we uit ons dak gaan. Toch bereikt hij met zijn missionaire optreden een groot aantal mensen. Dit komt doordat hij helemaal beschikbaar is voor God en vervuld is van de Geest van God. In ons aartsbisdom staan ons minder middelen ter beschikking dan in het recente verleden. Dit is echter geen reden tot wanhoop. In het pastorale beleidsplan dat als annex bij deze brief is bijgevoegd, kunt u lezen dat het aartsbisdom nog steeds in staat is om een indrukwekkend aantal initiatieven te ontplooiën en tot stand te brengen. Het belangrijkste echter dat wij nodig hebben om de weg voor de Heer bereiden en het Evangelie met vrucht in onze gesecculariseerde omgeving uit te dragen, is dat wij ons radicaal toewijden aan God

en vervuld zijn van de Geest van Christus. Zo kunnen we als “medewerkers van God” (2 Kor.6,1 vgl. Rom.16,3.9) de hoop doorgeven die God ons geeft.

Het water dat in de woestijn van ons leven troost en uitzicht brengt en tevens vrucht doet opschieten, is de liefde die de heilige Geest, die Jezus ons schenkt, in ons hart legt. Hiervan iedereen, kerkelijk of niet, doordringen, dat is onze missionaire opdracht. Zo kan de wereld waarin wij leven, van een woestijn veranderen in een leefbare plek. Dan kan de wereld voor alle mensen iets van de toekomstige wereld weerspiegelen, die eens zal aanbreken bij de definitieve komst van Jezus.

c. “Ik ben de stem van iemand die roept in de woestijn” (Joh. 1,6-8,19-28)

Wie is Johannes? Met die vraag kwam een delegatie van priesters en Levieten uit Jeruzalem naar Johannes. Hij verklaart dan ronduit: “Ik ben de Messias niet.” Maar dan willen ze van Johannes weten wie hij dan wel is: “Bent u Elia?” En weer is het antwoord ontkennend: “Die ben ik ook niet.” Als ze hem tenslotte vragen: “Bent u de profeet?”, is zijn antwoord slechts één woord: “Neen.” Iedere suggestie dat hij de Messias zou zijn, wijst Johannes uitdrukkelijk af. Uiteindelijk krijgt hij de kans om zijn identiteit te benoemen: “Ik ben, zoals de profeet Jesaja het uitdrukt, de stem van iemand die roept in de woestijn.” (Joh. 1,23; vgl. Jes. 40,3)

Als iemand ons vraagt “Wie ben je?” kunnen we de verleiding voelen om ons belangrijker voor te doen dan we zijn. Johannes doet dat niet, maar hij maakt zichzelf ook niet klein. Hij doet iets heel anders; hij wijst van zichzelf af.

De taak van de Kerk is om van zichzelf af te wijzen naar Christus. In de geloofsgemeenschap gaat het niet in de eerste plaats om de gemeenschap die wij onderling ervaren, maar om Christus die ons bijeenbrengt in zijn lichaam. Niet *wij* zijn belangrijk, maar *God* is onze kracht. Als we open zijn naar God, getuigen we van het Licht. Want God wil heel zijn schepping laten delen in zijn liefde en zijn vrede en zijn vreugde.

Daarom wijst Johannes de Doper hardnekkig van zichzelf af. Johannes denkt er in de verste verte niet aan om te zeggen, dat hij licht is in zijn diepste innerlijk. Hoe dichter een mens bij God komt, des te duidelijker ziet hij de afstand tussen God en het schepsel. En hoe meer hij alle ruimte aan God overlaat, des te meer wordt hij alleen maar Gods instrument: een “stem die roept in de woestijn: Maak de weg recht voor de Heer.”

Johannes is de stem en Jezus het Woord. De heilige Augustinus typeerde met deze twee termen de verhouding tussen Johannes en Jezus. Bij de stem denken we aan het vermogen om klanken te vormen; bij het woord denken behalve aan de klank ook aan de betekenis. Het woord bereikt zijn doel als de betekenis is overgekomen; de stem geeft beweging aan de adem. Johannes leent zijn stem uit om Gods woord te laten klinken. Dat kan alleen maar omdat Johannes nederig is en vervuld is van Gods Geest. Zijn woorden komen niet uit eigen pretenties, maar ze zijn geworteld in de Schrift en hij doet wat hij verkondigt.

Ook wij worden geroepen om stem te zijn, Gods woord te laten klinken. Wat wij, gelovigen, te zeggen hebben, is niet van ons. Vaak vergeten we, dat we uit onszelf niets te zeggen hebben. Op welk gezag doen wij een beroep als we over God

spreken? Is het merkbaar dat wij onszelf vele malen kleiner achten dan de God over wie we spreken?

Wij hebben niet de grootheid van Johannes, maar wij mogen eveneens “stem” zijn, getuige van de Heer. Als we er over nadenken hoe we in ons leven God hebben leren kennen, dan denken we daarbij ongetwijfeld aan mensen aan wie we konden zien dat zij geloofden en die door hun woorden op beslissende ogenblikken ons leven richting hebben gegeven. Zij waren voor ons de getuigen van de Heer. Zij waren het die in ons leven de weg voor de Heer bereid hebben.

Wij mogen die rol ook vervullen: wij mogen wegbereiders zijn voor de Heer en bijdragen aan Zijn komst in de levens van mensen. Dat lijkt misschien hoog gegrepen, maar we behoeven niet terug te schrikken voor de dingen die we met Gods genade kunnen doen. Als je het aandurft om stem te zijn, zul je ervaren dat het heerlijk is om je medemensen te helpen om Gods liefde te proeven en voor hen “de ster van de hoop” te laten opgaan. (*Spe Salvi* 48) Want waar de hoop groeit, groeit de vreugde.

d. “Zie de dienstmaagd des Heren; mij geschiede naar uw woord” (Lc. 1,26-38)

Op de vierde en laatste zondag van de Advent steken we de vierde kaars van de Adventskrans in de kerk aan. Dat alle vier de kaarsen ervan branden, is een teken dat het Hoogfeest van Kerstmis nabij is. We vieren dan de eerste komst van Gods Zoon in deze wereld door Zijn menswording. Het grootste geschenk dat God ons geeft, is Jezus, Zijn mens geworden Zoon. Het belangrijkste in ons leven realiseren we niet zelf, maar wordt door God tot stand gebracht.

Het Evangelie van deze zondag gaat over de aankondiging van de geboorte van Jezus door de aartsengel Gabriël aan Maria. Maria behoort bij het deel van het volk Israël dat in die tijd met verlangen uit ziet naar de komst van de Heer. Maar ze kon niet vermoeden hoe dat zou gaan gebeuren. Wat Maria te horen krijgt van de engel, moet haar voorstellingsvermogen ver overtroffen hebben. Zij zal een zoon krijgen, terwijl zij geen man be kent en die zoon zal niet alleen “groot” zijn, maar zelfs de “Zoon van de Allerhoogste genoemd worden.” En dat is nog niet alles: God zal aan haar zoon de “troon van zijn vader David schenken” – en dat terwijl Maria geen prinses is, maar de verloofde van een timmerman. En aan het koningschap van haar zoon “zal nooit een einde komen.” De eenvoudige vraag van Maria op die grootse aankondiging is, hoe dat moet gaan gebeuren, terwijl zij geen omgang met een man heeft. De engel Gabriël heeft op die vraag een duidelijk en tegelijk mysterievol antwoord: “De heilige Geest zal over u komen en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwen.”

Maria wordt gevraagd om mee te werken aan iets wat haar menselijke mogelijkheden ver te boven gaat. En ze zegt daar ‘ja’ op. Maria laat God in haar leven toe op een manier die niet te doorgronden is. Hoe kan de Zoon van God haar kind worden? Hoe kan God zich op zo’n persoonlijke manier tot haar verhouden dat zij de Moeder Gods mag worden? Maar ze gaat in op wat de engel haar aanzegt, omdat “voor God niets onmogelijk is.” Dit ja-woord typeert Maria.

Maria is diep geworteld in het geloof van het Oude Testament. Dat blijkt duidelijk uit de lofzang die zij zingt als zij haar nicht Elisabeth ontmoet. Zij verwacht Gods gerechtigheid. Zij verwacht de bevrijding voor de armen. Met vreugde ziet zij uit naar God, haar Redder. Niet alleen haar Magnificat, maar heel Maria's geloofshouding is oudtestamentisch: ze laat haar levensweg door God bepalen.

Bij het geloof van het Oude Testament hoort de erkenning dat God er is, en het besef dat Hij zijn volk Israël steeds weer verlossing gebracht heeft. Op grond van dat besef verlangt de oudtestamentische gelovige te leven volgens de regels en geboden die God gegeven heeft. Maar het geloof van het Oude Testament heeft nog een diepere laag. Het is vooral: erkennen dat God hier en nu handelt en dan onvoorwaardelijk instemmen met Gods plan en daar aan meewerken, ook als Hij je vraagt volkomen onbekend gebied te betreden. (vgl. R.Guardini, *De Moeder van de Heer*, Bussum 1958) Zo liet Abram zich roepen door de Heer en verliet hij zijn land en zijn familie om in een onbekend land als vreemdeling te gaan wonen onder Gods belofte. Zo werd ook het volk van God bevrijd uit de slavernij in Egypte en uitgeleid naar de woestijn. Later zingt de psalmist dat "anderen vertrouwen op de kracht van paarden en wagens" – dat wil zeggen: op militaire kracht –, "maar wij op de naam van de HEER, onze God." (Ps.20,8) Zo ver gaat het geloof van het Oude Testament: dat ook in de politieke en militaire keuzes van het volk de trouw aan God voorop moet staan en dat het volk haar geschiedenis laat bepalen door het verbond met God.

Het volk Israël leefde lang niet altijd vanuit deze geloofshouding. Het Oude Testament getuigt er met regelmaat van, dat het volk niet op Gods uitnodiging ingaat. Al toen Israël geroepen werd om vanuit de woestijn het land Kanaän binnen te trekken en het volk op de drempel van het beloofde land stond, schrok men terug. Sommigen vertrouwden er op, dat God ondanks mogelijke gevaren hen veilig in het land zou brengen, maar de meerderheid vreesde dat de mensen in het onbekende land langer zouden zijn en de steden sterker. (Deut. 1,19-36) Ook later in de geschiedenis van Israël werden politieke keuzes meestal gemaakt op grond van strategisch inzicht zonder dat het vertrouwen in het verbond met God daarbij een doorslaggevende rol speelde. De ontrouw van het volk aan het verbond met God is als een refrein in het Oude Testament.

Maria is een ware "dochter van Sion." (Zach.9,9 en Sef.3,14-17) Zij geeft van harte haar *fiat* aan Gods plan met haar leven. Zoals Abraham trekt zij in vertrouwen op God het onbekende tegemoet. Zij laat de gang van haar eigen leven bepalen door de ontmoeting met God.

Zo werkt Maria mee aan de komst van Christus in deze wereld. Doordat zij 'ja' zegt op het door de engel overgebrachte verzoek om de moeder van Zijn Zoon te worden, mag zij er aan bijdragen dat Jezus met de missionaire opdracht die Hij van Zijn Vader heeft ontvangen, een aanvang kan maken. Die begint immers met Zijn menswording.

Maria heeft nog steeds een bijzondere rol met betrekking tot de missionaire opdracht van haar Zoon. Bij haar verschijningen onder meer in Lourdes, waarheen ons aartsbisdom een bedevaart zal houden in de voorjaarsvakantie van volgend jaar, wijst zij ons erop dat wij haar Zoon moeten volgen. Zij doet dat op een typisch missionaire wijze, die heel vruchtbaar is. Tal van mensen die weinig in de kerk komen en wier geloofsleven op een laag pitje staat, hebben vaak op een of andere

manier hun vertrouwen in Maria behouden. Trouwens ook niet-katholieken of niet-christenen steken voor haar wel eens een kaars op.

Maria laat ons zien op welke wijze wij onze missionaire opdracht kunnen vervullen: dit gebeurt door onszelf volkomen in dienst te stellen van de Heer en Zijn Evangelie. Maria geeft via de aartsengel Gabriël aan God als het ware een blanco cheque: "Zie de dienstmaagd des Heren; mij geschiede naar Uw woord." (Lc. 1,38) God heeft op deze cheque een hoog bedrag ingevuld: Hij heeft veel van Maria gevraagd. Door de heilige Geest, overschaduwd door de kracht van de Allerhoogste (Luc. 1,35), kon Maria alles opbrengen wat van haar is gevraagd. God wil ook van ons zo'n cheque ontvangen die Hij kan invullen. We hoeven niet te aarzelen die aan Hem te overhandigen. Hij zal alles aanvullen wat we nodig hebben om Hem te dienen en onze missionaire opdracht te vervullen.

In Maria wordt God mens. In Maria verenigt God zich met zijn volk. Ze mag de hoop van de wereld in zich dragen. Maria is het beeld van wat de Kerk ten diepste is: ze staat helemaal open voor God, die naar ons toekomt. Ze weet dat God hier en nu handelt. En in groot vertrouwen op de Heer stelt ze zich van harte beschikbaar voor Gods werk in deze wereld. Zo is ze missionair en dienstbaar in al haar vezels.

God komt. Hij vraagt ook ons: Wil je beschikbaar zijn voor Mij? Want God wil in ons wonen en Hij verlangt ernaar om door ons binnen te komen in het leven van de mensen.

Moge deze adventstijd voor ons een tijd zijn waarin wij opnieuw leren dat God komt en dat Hij ook door ons wil komen in deze wereld.

Slot

Hoe het aartsbisdom in de komende jaren dienstbaar wil zijn aan de Heer en zijn Evangelie en zijn missionaire opdracht gestalte wil geven, kunt u lezen in het Pastorale Beleidsplan van het aartsbisdom dat als annex aan deze Adventsbrief is toegevoegd.